

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

JIGARNING NOALKOGOLLI YOG‘LI GEPATOZIDA SURUNKALI JIGAR KASALLIGI RIVOJLANISHINING ILK PREDIKTORLARI

Shahlo Yusupova, Gulhayo Polvonova

Assistant at Urgench Branch of Tashkent Medical Academy, department of internal disease at regional hospital of Khorezm region, Urgench, Uzbekistan.

shahlo.yusupova.3003@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada jigarning noalkogolli yog‘li gepatozi (NAYG) fonida surunkali jigar kasalliklarining, xususan, fibroz va sirroz kabi asoratlarning rivojlanishiga olib keluvchi dastlabki klinik, laborator va instrumental belgilari – prediktorlari yoritilgan. Jigarning noalkogolli yog‘li gepatozi (NAYG) — bu jigar hujayralarida yog‘ to‘planishi bilan kechuvchi, spirtli ichimliklar iste‘moli bilan bog‘liq bo‘lmagan, surunkali va progreslovchi kasallikdir. NAYG bugungi kunda butun dunyoda jigar sirrozi va hepatotsellyulyar karsinoma (GSK) rivojlanishining yetakchi sababi sifatida e‘tirof etilmoqda. Shuning uchun, bu kasallikning erta prediktorlarini aniqlash kasallik oqibatlarini oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Аннотация:

В данной статье рассматриваются ранние клинические, лабораторные и инструментальные признаки – предикторы хронических заболеваний печени, в частности фиброза и цирроза, на примере неалкогольной жировой болезни печени (НАЖБП). Неалкогольная жировая болезнь печени (НАЖБП) – хроническое прогрессирующее заболевание, характеризующееся накоплением жира в клетках печени, не связанное с употреблением алкоголя. В настоящее время НАЖБП признана ведущей причиной цирроза печени и гепатоцеллюлярной карциномы (ГЦК) во всем мире. Поэтому выявление ранних предикторов этого заболевания важно для предотвращения его последствий.

Abstract:

This article discusses the early clinical, laboratory and instrumental signs - predictors of chronic liver diseases, in particular, fibrosis and cirrhosis, in the context of non-alcoholic fatty liver disease (NAFLD). Non-alcoholic fatty liver disease (NAFLD) is a chronic and progressive disease characterized by the accumulation of fat in liver cells, not associated with alcohol consumption. NAFLD is now recognized as the leading cause of liver cirrhosis and hepatocellular carcinoma (HCC) worldwide. Therefore, identifying early predictors of this disease is important in preventing the consequences of the disease.

Kalit so‘zlar:

Noalkogolli yog‘li gepatoz, steatohepatit va fibroz, sirroz, prediktor, insulinrezistentlik, elastografiya, ALT, GGT.

Ключевые слова:

Неалкогольный жировой гепатоз, стеатогепатит и фиброз, цирроз, предиктор, инсулинорезистентность, эластография, АЛТ, ГГТ.

Keywords:

Non-alcoholic fatty hepatitis, steatohepatitis and fibrosis, cirrhosis, predictor, insulin resistance, elastography, ALT, GGT.

Natija va tahlillar.

Jigarning noalkogolli yog‘li gepatozi (NAYG) zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biridir. O‘tkazilgan ilmiy tadqiqotlar va statistik ma‘lumotlarga tayanib, quyidagi natijalar va tahlillarni keltirish mumkin. Dunyo bo‘yicha aholi orasida NAYG uchrash chastotasi ortib bormoqda. Ayniqsa, semizlik, 2-tip qandli diabet va metabolik sindrom bilan kasallangan odamlarda bu kasallikning rivojlanish ehtimoli yuqori.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasini mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

Statistika ma’lumotlariga ko‘ra:

- Yirik shaharlarda yashovchi aholining 25–30%ida NAYG aniqlanmoqda.
- Semiz odamlarning 60–80%ida jigar to‘qimasida yog‘ yig‘ilishi mavjud.
- NAYG bilan kasallanganlarning 20–30%ida steatohepatit va fibroz rivojlanadi.

Erta bosqichlarda NAYG deyarli simptomless kechadi, bu esa uni kech tashxislashga olib keladi. Bemorlar ko‘pincha charchoq, ishtahaning pasayishi yoki o‘ng qovurg‘a ostida og‘riq kabi umumiy simptomlardan shikoyat qiladilar.

Laborator ko‘rsatkichlar orasida eng muhim prediktorlar quyidagilar bo‘lib chiqdi:

ALT va AST darajasining oshishi — yallig‘lanish belgisi.

GGT darajasi fibroz rivojlanishini bildiradi.

Insulin va HOMA-IR ko‘rsatkichlari insulinrezistentlik darajasini ko‘rsatadi.

Bu ko‘rsatkichlar yordamida steatohepatit rivojlanish xavfini oldindan aniqlash mumkin.

UZI yordamida jigar to‘qimasidagi giperehogenlik aniqlanadi, bu steatozni bildiradi. Biroq fibroz yoki sirrozni aniqlash uchun elastografiya yoki MRI kabi chuqurroq tekshiruvlar kerak bo‘ladi.

Surunkali jigar kasalligi rivojlanishining ilk prediktorlari

- Ortiqcha vazn va semizlik ($IMT > 30$): Ayniqsa abdominal semizlik NAYG bilan bevosita bog‘liq.

- 2-tip qandli diabet: Insulinrezistentlik jigar hujayralarida yog‘ yig‘ilishiga olib keladi.

- Metabolik sindrom: Gipерlipidemiya, arterial gipertenziya va qandli diabet kombinatsiyasi xavfni oshiradi.

- Astenovegetativ sindrom: Charchoqlik, og‘irlik hissi, o‘ng qovurg‘a ostida noxushlik.

- ALT/AST darajasi: ALT darajasining ko‘tarilishi steatohepatit rivojlanishini ko‘rsatadi.

- GGT (gamma-glutamyltransferaza): Fibroz rivojlanishida ortadi.

- Triglitseridlar va LDL: Qon lipidlarining ko‘tarilishi metabolik buzilishlar belgisidir.

- Fasting insulin va HOMA-IR: Insulinrezistentlikni aniqlovchi muhim ko‘rsatkichlar.

- UZI (ultratovush tekshiruvi): Jigar parenximasida difuz o‘zgarishlar, giperehogenlik — steatozni ko‘rsatadi.

- Elastografiya: Jigar fibrozining darajasini erta aniqlash imkonini beradi.

- MRI yoki KTI (kompyuter tomografiya): Jigar yog‘ miqdorini aniq aniqlash mumkin.

Xulosa:

Jigarning noalkogolli yog‘li gepatozida surunkali kasalliklarning oldini olishda erta prediktorlarni aniqlash hal qiluvchi ahamiyatga ega. Klinik ko‘rsatkichlar, laborator testlar va zamonaviy instrumental tekshiruvlar yordamida kasallikning steatozdan sirrozga o‘tish yo‘lini vaqtida to‘xtatish mumkin. Profilaktika va erta tashxis asosida individual yondashuvni tanlash kasallik oqibatlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Jigarning noalkogolli yog‘li gepatozi eng avvalo jiddiy kasalliklarning boshlanish nuqtasidir. Agar uni erta bosqichda aniqlab, mos chora ko‘rilsa, steatohepatit, fibroz va hatto sirrozning oldini olish mumkin. Klinik belgilar, laborator va instrumental tekshiruvlar yordamida bu kasallikning ilk prediktorlarini aniqlash hozirgi tibbiyotda asosiy vazifalardan biridir. Shuning uchun sog‘lom turmush tarzi, muntazam tibbiy ko‘riklar va erta tashxis qo‘yish kasallik oqibatlarini kamaytirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sherstobitov A.A. ***“Gepatologiya asoslari”*** – Toshkent: O‘zbekiston tibbiyot nashriyoti, 2020.
2. Karimova D.K., Hasanov Sh.M. ***“Ichki kasalliklar propedevtikasi”*** – Toshkent, 2021.
3. European Association for the Study of the Liver (EASL). ***“Clinical Practice Guidelines on non-alcoholic fatty liver disease (NAFLD)”***, Journal of Hepatology, 2023.
4. Chalasani N, Younossi Z, Lavine JE, et al. ***“The diagnosis and management of non-alcoholic fatty liver disease: Practice guidance”***, Hepatology, 2018.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

5. Uzbek Tibbiyot Jurnal, 2022-yil, №4 – ***"Noalkogolli yog‘li gepatozni erta aniqlash va profilaktikasi"*** maqolasi.
6. World Health Organization (WHO). ***"Non-alcoholic fatty liver disease: Global burden and policy responses"***, WHO report, 2023.
7. Friedman SL, Neuschwander-Tetri BA, Rinella M, Sanyal AJ. ***"Mechanisms of NAFLD development and therapeutic strategies"***, Nature Medicine, 2018.
8. Bellentani S. ***"The epidemiology of non-alcoholic fatty liver disease"***, Liver International, 2017.
9. Polyzos SA, Mantzoros CS. ***"Nonalcoholic fatty liver disease: From pathogenesis to treatment"***, Metabolism Clinical and Experimental, 2020.
10. American Association for the Study of Liver Diseases (AASLD). ***"Guidance on NAFLD Diagnosis and Management"***, 2022.
11. Бакулин И. Г., Варламичева А. А. Гепаторенальный синдром: практические рекомендации по диагностике и лечению //Альманах клинической медицины. – 2014. – №. 33. – С. 23-31.
12. Бахтиярова Г. К. Гепаторенальный синдром описание клинического случая //Клиническая медицина Казахстана. – 2014. – №. S1-1. – С. 102-103.
13. Болотова Е. В., Явлинская В. В., Дудникова А. В. Минерально-костные нарушения у больных хронической обструктивной болезнью легких в сочетании с хронической болезнью почек //Клиническая нефрология. – 2016. – №. 3-4. – С. 75-79.

